

Europski sin: Intervju s Alainom de Benoistom

Rijetke su škole mišljenja, od svojih indoeuropskih korijena do trenutne biotehničke revolucije i svih misaonih strujanja među njima, koje su se uspjele barem približiti opsegu i dubini europske Nove desnice. Ovo je osobito točno za dinamičnu jezgru Nove desnice koju utjelovljuje jedan od glavnih filozofskih pokretača francuske Nove desnice – Alain de Benoist. Francuska Nova desnica pozdravila je novo stoljeće, spremna za djelovanje, što je i dokazala objavljivanjem manifesta koji je stavljen na uvid cjelokupnom čovječanstvu. Alain de Benoist (rođen 1943.), oblikovao je ovu izjavu zajedno s Charlesom Champetierom, koja se oslanja na Novu desnicu utemeljenu 1968., čime je dobiveno sredstvo za buduću intelektualnu borbu koja uzima u obzir kritičku procjenu naših trenutnih teškoća.

Čitatelji TOQ-a mogli bi biti zainteresirani za manifest Nove desnice jer su i oni u potrazi za opasnim “Trećim putem”, odnosno u potrazi za radikalno novim rješenjem koje bi se trebalo nalaziti između “paleokonzervativizma” i “neo konzervativizma”. TOQ nastavlja oblikovati vlastita načela, kojih je do sada deset, a mnoga se, prema mome mišljenju, savršeno poklapaju s načelima Nove desnice. Nova desnica ima više od trideset godina iskustva u izbjegavanju udobnog, ali beskorisnog intelektualnog geta u kojem se nalaze prekrasni gubitnici, kako Sam Francis opisuje konzervativnu vrhušku. Zato evolucija Nove desnice može poslužiti kao praktični vodič. U ovom razdoblju razlike koje razdvajaju Sjedinjene Američke Države i Europu moraju biti prevladane jer dijelimo puno toga što bismo mogli ostaviti u naslijeđe budućim naraštajima. Bez obzira na reakcije koje će izazvati ovaj intervju, nadamo se da će doći do pomaka u prihvaćanju međusobnih razlika kada se razmatraju teme poput nacija-država nasuprot imperiju, rasa nasuprot komunitarizmu itd. jer perspektivu današnjice odlikuje zajednička opasnost i zajednički korijeni.

Ako manifest poput ovoga, ukorijenjen u određenu civilizaciju u određenom vremenu, nadživi kulture i narode koji su ga stvorili, to će posve sigurno biti nesreća. Ako, s druge strane, takav manifest donese trajnu slavu onome tko ga je napisao, onima koji su ga promovirali i onima koji su krenuli novim putem, tada će svi oni djelovati u najboljem interesu stare indoeuropske tradicije.

TOQ: Francuska Nova desnica, utemeljena 1968., objavila je svoj prvi manifest 1999. Koja je njegova pozadina? Zašto ste Vi i suautor Charles Champetier osjetili potrebu da baš tada objavite ovaj manifest?

BENOIST: Zapravo je Nova desnica još 1977. objavila nešto poput manifesta, u obliku rada pod naslovom Dix ans de combat culturel pour une renaissance (“Deset godina kulturalne borbe za obnovu”). Drugo, prošireno izdanje pojavilo se 1979. pod naslovom Pour une renaissance culturelle (“Za kulturalnu obnovu”). Ako smo Charles Champetier i ja osjetili potrebu za objavljivanjem novog manifesta, to je bilo uglavnom zato jer smo se željeli osvrnuti na naša glavna teoretska ostvarenja u posljednjih dvadeset godina. Istovremeno smo bili svjesni da se svijet promijenio. Godina 2000. ne označava samo prijelaz iz jednog stoljeća u drugo, nego je riječ i o prijelazu iz poslijeratnog razdoblja u prijelazno razdoblje koje je vrlo različito od onoga u kojem je Nova desnica utemeljena. Drugim riječima, modernost je ostala iza nas i ušli smo u postmodernu vrijeme.

TOQ: Čini se da ste prihvatili pojam “Nova desnica” i koristili se njime kako biste identificirali skup Vaših “metapolitičkih” razmišljanja, iako je zapravo riječ o pojmu kojim Vas u medijima označavaju Vaši kritičari, a ne o Vašoj kovanici. Zašto ste prihvatili taj pojam?

BENOIST: Etiketu “Nova desnica” (Nouvelle Droite) izmislio je francuski tisak 1979-, kada smo se našli u fokusu međunarodnih medija. Nije sasvim točno da smo odmah prihvatili tu etiketu. Zbog tog pojma nanosena nam je šteta jer je on predstavljao poprilično neodgovarajući opis. Zbog svojih političkih konotacija taj pojam ne opisuje na pravedan način jednu školu mišljenja koja nikada nije željela biti politički čimbenik. Neodređeno i različito značenje pojma “desnica” dobrim ga dijelom ispunjava višeznačnošću. Također, taj pojam ne može se prevesti na engleski jezik jer “Nova desnica” u Engleskoj i Sjedinjenim Američkim Državama nema ničega zajedničkog s našom školom mišljenja. Određeno vrijeme pokušavali smo upotrebljavati pojam “Nova kultura”, ali se ovaj podjednako neodređeni naziv nikada nije ukorijenio. Kada je pojam “Nova desnica” dobio određenu težinu, učinilo se neizbježnim da bude prihvaćen, iako s oprezom. Sto se mene tiče, trudim se što manje upotrebljavati taj pojam.

TOQ: “Metapolitika” je pojam koji se rijetko upotrebljava u američkome političkom govoru. U manifestu Nove desnice taj je pojam definiran na sljedeći način: “Metapolitika ne znači vođenje politike drugim sredstvima. To nije ni ‘strategija’ kojom se želi uspostaviti intelektualna hegemonija, niti pokušaj da se obezvrijede ostala stajališta. Metapolitika se temelji isključivo na premisi da ideje imaju ključnu ulogu u kolektivnoj svijesti i, općenitije, u ljudskoj povijesti. U svijetu u kojem su zatvoreni entiteti ustupili mjesto međusobno povezanim mrežama čije su referentne točke nejasne, metapolitičko djelovanje želi, izvan političkih podjela, novom sintezom obnoviti transverzalni način razmišljanja, s konačnim ciljem da prouči sva područja znanja kako bi se mogao predložiti koherentni svjetonazor. To je bio cilj više od trideset godina.” (Telos, br. 115, 1999-). Je li riječ, u stilu talijanskoga političkog teoretičara Anto- nija Gramscija (1891. – 1937.), o pozivu na kulturnu revoluciju koja se smatra preduvjetom za političku revoluciju ?

BENOIST: Držim da se pojmu “metapolitika” daje prevelika važnost. Kad je Nova desnica predložila metapolitički način djelovanja, željela je da na više ili manje kolektivnoj razini učini ono što su teoretičari i intelektualci uvijek činili individualno. U tom smislu Nova desnica može se usporediti s Frankfurtskom školom iz 1930-ih i 1940-ih. Na taj način također smo htjeli podsjetiti da nisu samo politički pokreti ti koji mijenjaju ljudske živote, nego i da ideje također utječu na evoluciju ljudskih uvjerenja i ponašanja. Kartezijanska i kantovska revolucija odigrale su povijesnu ulogu koja je barem podjednako važna kao uloga Francuske revolucije ili industrijske. Očito je i da metapolitika zamišljena na taj način također može imati političke posljedice. Francuska revolucija nesumnjivo bi bila nemoguća, barem u obliku u kojem se odigrala, da nije bilo djelovanja enciklopedista i prosvjetiteljskih filozofa. Ali te uvijek nepredvidive političke posljedice dogodile su se na razini koja je potpuno različita od ideja. Lenjin, na primjer, nikada ne bi bio marksist da se Marx nije pojavio prije njega, što ne znači da bi se Marx slagao s Lenjinom! Skupine mislilaca, na način na koji postoje u Sjedinjenim Američkim Državama, nešto su posve drukčije. One žele uobličiti programe ili dati ideje političarima i političkim strankama, ali to uopće nije ono što Nova desnica želi biti. Usporedbe s Gramscijem, koje sam i ja napravio, također imaju ograničenu vrijednost jer su Gramscijevi “organski intelektualci” trebali djelovati u svezi s političkom strankom, odnosno Talijanskom

komunističkom partijom. Cilj Nove desnice puno je jednostavniji — ona želi promicati svoje ideje što je šire moguće, ona želi objaviti svoje raščlambe, ona želi olakšati evoluciju uvjerenja i ponašanja.

Jasno, može se postaviti pitanje mogu li ideje igrati ulogu u današnjem svijetu poput uloge koju su imale u prošlosti. Vremena kada su intelektualci imali određeni moralni autoritet, barem u zemljama poput Francuske, očito su prošla. Ugled akademske zajednice opao je u korist medija, a mediji u obliku u kojem postoje, posebice televizija, slabo su prilagođeni složenom načinu razmišljanja. Istovremeno, najznačajnije društvene promjene više nisu posljedica politike, nego novih tehnologija. Bez obzira na to, ideje zadržavaju svoju važnost jer utječu na vrijednosti i sustave vrijednosti na koje se globalno društvo referira. Može se pretpostaviti da će umnožavanje mreža, što je značajka našeg doba, također odigrati ulogu u širenju ideja.

TOQ: U kojem je smislu Nova desnica dio desnice?

BENOIST: Često sam promišljao o tome, ali prije nego što odgovorim na to legitimno pitanje, nužno je dati zadovoljavajuću definiciju pojma “desnica”. To nije lako jer se “desnica” razlikuje od zemlje do zemlje i od epohe do epohe. Uz to, “desnica” nikada nije monolitna. Uvijek postoji nekoliko “desnica” (kao što postoji i nekoliko “ljevicama”) i neke od njih bliže su određenim “ljevicama”, nego ostalim “desnicama”. Konačno, mnogobrojne političke i ideološke teme i ideje tijekom povijesti prešle su iz područja “desnice” u područje “ljevice” i obratno. Zbog svega ovoga teško je odrediti zajednički nazivnik koji povezuje sve različite desnice (a isti je slučaj i sa svim “ljevicama”). Mnogi su pokušali odrediti taj nazivnik, ali u tome nikada nije ostvarena jednoglasnost jer su mjerila neizbježno bila subjektivna, a iznimke mnogobrojne.

U posljednjih nekoliko godina ovo pitanje postalo je još složenije. Na primjer, ako gledate na sve bitne događaje u posljednjem razdoblju, vidjet ćete da su se pojavile “transverzalne” pukotine u odnosu na tradicionalna politička opredjeljenja. Među zagovornicima europskog ujedinjenja nalaze se i desničari i ljevičari, kao što i među protivnicima rata u Iraku imate i desničare i ljevičare. Istovremeno možemo opaziti promjene u ponašanju glasača jer sve više i više ljudi ne razlikuje desničare od ljevičara te ponekad glasuju za ljevičarske, a ponekad za desničarske stranke. Ovo daje naznake da se tradicionalni temelj konvencionalne političke opredijeljenosti, bio on generacijski, sociološki ili vjerski, nalazi u procesu nestajanja. Ako danas znamo da je netko “ljevičar” ili “desničar”, to nam ne govori puno o tome kako ta osoba zaista razmišlja o stvarnim problemima današnjice. Podjela na “ljevicu” i “desnicu” zato gubi stvarnu vrijednost ako želimo definirati sve složeniju političku scenu. Njih počinju zamjenjivati zanimljivije podjele koje su povezane s pitanjima federalizma, regionalizma, komunitarizma i sekularizma.

Kada je riječ o Novoj desnici, ona se nikada nije poistovjećivala s tradicionalnom, kontrarevolucionarnom desnicom, niti s fašističkom, jakobinskom ili rasističkom desnicom, niti s liberalnom konzervativnom desnicom. Nova desnica nesumnjivo je izvukla određene pouke iz kritike filozofije prosvjetiteljstva, a ta kritika uvijek je bila bliža “desnici” nego “ljevici”. No, kada je riječ o društvenoj kritici, Nova desnica uglavnom se pozivala na ljevičarske autore, bilo da je riječ o krilu francuskih socijalista (Proudhon, Sorel, Pierre Leroux, Benoit Malon i drugi) koji su se zalagali za gospodarski sustav u kojem jednaka količina rada treba biti jednako plaćena, ili o nešto modernijim “ljevičarskim” misliocima i piscima kao što su Ivan Illich, Andre Gorz, Herbert Marcuse, Cornelius Castoriadis, Noam Chomsky, Jeremy Rifkin, Benjamin Barber, Michael Walzer ili Naomi Klein. U tome nema ničega proturječnoga.

TOQ: Nova desnica slabo je zastupljena u zemljama engleskoga govornog područja izvan Velike Britanije gdje djeluje Michael Walker i časopis The Scorpion? Zašto je tako ?

BENOIST: Nova desnica zapravo se nikada nije probila u anglosaksonski svijet. Časopis The Scorpion, koji simpatiziram, nikada nije u potpunosti bio dio našeg pokreta. Iako su moje knjige prevedene na desetak europskih jezika, malo se mojih članaka pojavilo na engleskom jeziku, što je znakovito. Postoji nekoliko iznimki, posebno Telos, u kojem je, u proteklih deset ili dvanaest godina objavljen veliki dio mojih tekstova. Časopis Telos uređivao je Paul Piccone, koji je nedavno umro, a izvorno je bio časopis koji su pokrenuli američki sljedbenici Frankfurtske škole (Theodor W. Adorno, Max Horkheimer). Tijekom 1970-ih taj je časopis predstavljao glavno glasilo Nove ljevice, a zatim se počeo otvarati novim temama, u većoj mjeri “transverzalnim”. U sklopu toga, na primjer, ovaj časopis u većoj je mjeri približio rad Carla Schmitta američkoj publici. Telos je također davao pažnju evoluciji ideja u Europi, što ga je činilo posebnim u odnosu na ostale američke časopise. Posebno izdanje Telosa posvećeno Novoj desnici (br. 97.-98., 1993.) nesumnjivo predstavlja najbolju studiju na engleskom jeziku o toj temi.

No, glavni razlog za slabu prisutnost Nove desnice u engleskome govornom području mogla bi biti nedovoljna razina kulture ili nedostatak interesa većine Engleza i Amerikanaca za ono što se događa u Europi i drugdje. Dovoljno je čitati izdanja izdavača glavnih akademskih djela kako bi se vidjelo da se većina njih poziva na izdanja na engleskom jeziku. Sve ono što je objavljeno na nekom drugom jeziku smatra se manje ili više nepostojećim. Općenito gledajući, vrlo malo europskih pisaca prevodi se na engleski jezik. Onima koji su izbjegli ovo pravilo, kao Jacques Derrida, Michel Foucault itd., uglavnom su pogodovali određeni trendovi ili su imali pomoć nekih specijaliziranih mreža, npr. Rene Girard, Jean-Francois Revel itd. Kada je riječ o djelima iz “francuskih studija”, a ona su često visoke kvalitete, njihova dostupnost ograničena je na akademsku zajednicu. Kada je riječ o široj publici, stanje je posebno loše. Izvan uske elite, Amerikanci ne govore strane jezike, očito smatrajući da je normalno da drugi govore njihov jezik, oni su iznimno neupućeni u povijest i zemljopis, i općenito su malo zainteresirani za “ostatak svijeta”. Kao što pokazuje cijeli niz nedavnih istraživanja, većina mladih Amerikanaca nema ni osnovno znanje iz zemljopisa, povijesti i politike, čak ni kada je riječ o njihovoj vlastitoj zemlji. Sve ovo čini ih u dobroj mjeri ne zainteresiranima za ideje Nove desnice.

Ipak, možda postoji i dublji razlog za neuspjeh Nove desnice u zemljama engleskoga govornog područja. U Sjedinjenim Američkim Državama i Engleskoj intelektualci su rijetko igrali važnu ulogu u javnosti. Štoviše, suprotno njemačkoj misli, anglosaksonska misao nema spekulativnu razinu, u biti je praktična, ako ne i scijentistička. Ona obožava kvantitativne podatke i analize pojedinačnih problema, ona je obilježena pozitivizmom i redukcionizmom, a kulminira u analitičkoj filozofiji, međutim, prema mome mišljenju, riječ je o filozofiji nulte razine. Takva misao gleda na politiku kao na pitanje društvenoga inženjeringa i “znanstvenog” upravljanja. Političko neznanje prosječnoga američkoga glasača također je jedna od najbolje dokumentiranih činjenica političke znanosti, što može dati potvrdu tezi Anthonyja J. Downsa o “racionalnom neznanju”. Ako se uzme u obzir sklonost anglosaksonske misli kraćenju, kao i njezina osiromašena struktura koja ne posjeduje francusku preciznost, njemačku dubinu, niti talijansku elegantnu ljepotu, ona nije u stanju zadovoljiti određene konceptualne nijanse. Mogu se navesti i neki primjeri. Engleski pojam “people” puno je plići u značenju nego francuski pojam “peuple” ili njemački pojam “Volk”. Na sličan način engleski pojam “soul” može se slabo usporediti s njemačkim pojmom “Seele”. Razlika između francuskih pojmova “etre” i “etant” ne može se

zadovoljavajuće razriješiti engleskim pojmovima “Being” i “being”. Također je prilično teško izraziti različitost ili su-protstavljenost između prava kao akademske discipline (na francuskom “droit”) i prava kao sustava zakonskih pravila (na francuskom “loi”), zato jer u engleskom jeziku postoji samo pojam “law”.

Ono što se označava “desnicom” u Sjedinjenim Američkim Državama ima malo sličnosti s europskom desnicom, koja bi imala velikih problema u pronalaženju europskog ekvivalenta osobama poput Jerryja Falwella, Pata Robinso- na, Tima LaHayea ili Franklina Grahama. Na temelju svoje analize, rekao bih da američka desnica — u duhu liberalizma — daje puno veću važnost pojmovima kao što su individualizam, stjecanje i natjecanje, nego pojmovima kao što su narod, prijateljstvo (u aristotelovskom smislu) i zajedničko dobro. Čini se da se američka desnica sastoji od dvije temeljne smjernice. Na jednoj strani nalaze se “konzervativci”, koji brane kršćanska načela, buržoasku moralnost, zakon i pore dak, vjeru u prvenstvo slobodne trgovine i tržište. Na drugoj strani postoje skupine i pojedinci opsjednuti mržnjom prema Crncima ili Zidovima (oni često optužuju “židovski rasizam”, ali i sami zagovaraju “rasizam”, što znači da kao model preuzimaju upravo objekt vlastitih fobija). Prvu skupinu čine osobe koje brane gospodarski sustav koji razara upravo sve ono što oni žele sačuvati, a drugu skupinu čine manijakalni luđaci. Ni jednima ni drugima nemam što poručiti. Iako su, očito, vrlo različite, obje skupine nesposobne su i za najmanje kritičko razmišljanje o naravi i temeljima vlastitog društva.

TOQ: Kažete daje “modernost porodila najisprazni je civilizacije koje je čovječanstvo ikad imalo”. Jesmo li pred ulaskom u razdoblje cezarizma o kojem je govorio Spengler, u kojem će biti poništena vladavina novca i demokracije, ili smo već doživjeli dovoljno Cezara u totalitarnim pokretima 20. stoljeća (Hitler, Staljin, Mao, Pol Pot)?

BENOIST: Bez obzira na to što nisam sklon bilo kojem obliku diktature, ne vjerujem ni na tren da se krećemo prema novom dobu cezarizma. Totalitarizmi 20. stoljeća, koje sam opširno proučavao u knjizi Komunizam i nacizam iz perspektive bliske onoj Hannah Arendt, bili su prije svega fenomeni blisko povezani s modernošću. Kako je smatrao Zygmunt Bauman, takvi sustavi ne mogu se promatrati odvojeno od masovne mobilizacije, tehničke nadmoći koja je nastupila s industrijalizacijom i prometejske težnje da se stvori “novi čovjek”. Sve ovo povezano je s velikim naracijama modernosti (moderne ideologije), koje su često poprimile oblik sekularne religije. Totalitarne partije tražile su žrtvovanje koje je bilo očiti nadomjestak za žrtvovanje koje su prije tražile religije, a ideološki ratovi imali su puno sličnosti sa starim vjerskim ratovima. Konačno, moderno doba bilo je razdoblje političko-društvenih eksplozija i revolucija. S dolaskom postmoderne, više nije riječ o eksplozijama, nego im- plozijama. To je jedan od razloga zašto implozija Sovjetskog Saveza označava simbolični kraj modernosti Zato se iscrpljenost svijeta u našem vremenu ne nalazi u očaju ili bijesu, nego u depresiji. Istovremeno, sukob vrijednosti odstupa pred igrom interesa. Razlika je u tome što interesi uvijek mogu biti predmet pregovora, a o vrijednostima se ne može pregovarati. Zato smatram da su današnja zapadna društva uglavnom vođena tim “nevažnim i vulgarnim užicima” koje je Tocqueville opisao na kraju svoga djela Demokracija u Americi. Ta društva podsjećaju me i na Nietzscheova “posljednjeg čovjeka”, odnosno društvima dominira vladavina osrednjosti u kojima se atomizirani pojedinci brinu isključivo za svoje vlastite poslove i svatko želi u što većoj mogućoj mjeri ostvariti svoje najbolje interese, upravo ovdje i upravo sada. To ne znači da je totalitarizam nestao, upravo suprotno. On je poprimio nove oblike koji su u biti tehnološki i ostvaruju vlast nad medijima. Nakon “tvrđog” totalitarizma prošlog stoljeća, koji je napadao tijela i ubijao ljude,

sada se pojavljuje “meki” totalitarizam utemeljen na birokratskim postupcima potpunog nadzora i “konsenzusnog razmišljanja” (pensee unique) koje nameću mediji i čija je uloga da u nas usadi uvjerenje da živimo u najboljem od svih mogućih svjetova i da nema alternative postojećem stanju.

TOQ: Liberalizam je glavni neprijatelj Nove desnice. Postoji znatno semantičko nerazumijevanje između Europe i Sjedinjenih Američkih Država o tome što je liberalizam. Možete li nešto reći o genealogiji ovog pojma ?

BENOIST: Ovo nas dovodi do ključnog pitanja. Ako pitate Europljanina da imenuje jednoga liberalnog političara, on će prvo navesti Ronalda Reagana ili Margaret Thatcher. U kontinentalnoj Europi liberalom se smatra onaj koji pripada onom dijelu “desnice” koja je nadahnuta načelima prosvjetiteljstva. Nasuprot tome, u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje načela prosvjetiteljstva čine glavni i općenitiji povijesni temelj, liberal je ljevičar koji je uvjeren u primat tržišta, ali se zalaže i za državnu intervenciju u raspodjeli i dodjeli javnih dobara (to je ono što Europljanin zove “socijaldemokratom” ili “naprednjakom”). U tom smislu Europljani svrstavaju liberale među “konzervative” ili “slobodnjake”. Ova razlika između američke i europske definicije očito izaziva zbrku.

Jedan od najstarijih korijena liberalizma je srednjovjekovni nominalizam koji je, u skolastičkim raspravama o pitanju univerzalnog, zagovarao da ne postoji ništa izvan partikularnog i da ljudska društva čine isključivo pojedinci. Prema nominalističkom shvaćanju liberalizam se temelji na individualističkoj antropologiji koja smatra da čovjek nije društveno biće po prirodi, nego da čovjek “ulazi u društvo” racionalnim ugovorom. Zato se prema pojedincu odnosi kao prema temeljnoj jedinici stvarnosti i mjerilu za svako ocjenjivanje. U tom smislu na pojedinca se gleda kao na česticu, “izdvojenu” jedinku izlučenu iz svakog društvenog ili kulturnog konteksta. Pretpostavlja se da pojedinac kao takav treba ostvariti “prirodna prava” iz svoje vlastite prirode, “prirode” koja navodno prethodi društvenom i političkom životu. U skladu s ovime, liberalizam ne priznaje primat zajednica, naroda ili kultura. Svi ovi veći entiteti smatraju se prijelaznim oblicima povezivanja koja su definirana isključivo kao skup pojedinaca koji ih čine. Kako je napisao Jeremy Bentham: “Zajednica je izmišljeno tijelo.” Zajedničke veze i društveno i kulturno pripadanje stoga ne igraju nikakvu ulogu u uobličavanju osobe, koja bi trebala biti motivirana isključivo ostvarivanjem interesa, a interes je uvijek za sebe samoga, a ne za nekoga drugoga. Sociološki govoreći, liberal ustraje na metodološkom individualizmu. U epistemološkom smislu liberalizam je analitički i redukcionistički pogled na svijet po kojem cjelina predstavlja isključivo zbroj svojih sastavnica.

Liberalizam je također gospodarska doktrina koja tržište koje upravlja samo sa sobom smatra paradigmom za način na koji treba izgledati društvo. Kao zagovornik slobodne trgovine, liberal vjeruje da je gospodarstvo najbolje vođeno potrebama tržišta, koje se smatra najdjelotvornijim, racionalnim i pravednim načinom usklađivanja pojedinačne razmjene. Stoga tržište postaje i stvarno mjesto gdje se razmjenjuju dobra, kao i zamišljeno područje koje stvara optimalne uvjete za razmjenu, odnosno “spontanu” prilagodbu ponude, potražnje i razine cijena. Istovremeno, trgovačka razmjena postavljena je kao “prirodni” model za ostale društvene odnose. Zato liberali gledaju na tržište kao na “prirodno” okruženje koje definira poredak koji dolazi ispred bilo kakvih razmatranja i odluka. Predstavljajući oblik razmjene koji je najviše prilagođen ljudskoj prirodi, tržište se smatra nečime što je izronilo s pojavom čovječanstva. No, ovo je očito izmišljotina jer se u stvarnosti tržište pojavilo u relativno kasnom razdoblju povijesti – sva

tradicionalna društva su holistička, utemeljena na sustavu koji nije trgovački i koji se temelji na “darovima” i “uzvraćanim darovima”. Uostalom, kako je pokazao Karl Polanyi, tržište nije bilo prirodni ili spontani oblik razmjene, nego ga je u većini slučajeva uspostavila država.

Ove karakteristične značajke liberalne misli, s njezine dvije dimenzije, deskriptivnom i normativnom (i pojedinci i tržišta opisuju se i kao “činjenice” i kao modeli koje treba ostvariti), suprotstavljene su kolektivnim identitetima. Upravo zbog tih razloga koji onemogućavaju reduciranje zajedničkih interesa na puki zbroj pojedinačnih interesa, zajednički identitet ne može se raščlanjivati na redukcionistički način koji zajednički identitet promatra kao jednostavan zbroj njegovih pojedinačnih sastavnica. Umjesto toga, na zajednički identitet treba gledati kao na učinak kompozicije, na čijim temeljima se može definirati zajedničko dobro. Ne samo u smislu da to zajedničko dobro pogoduje svim pojedinačnim dijelovima kolektiviteta, nego također u smislu da to zajedničko dobro čini dobro cjeline kojoj svi pripadaju. Stoga u razini u kojoj liberalizam počiva na individualističkim premisama on potkopava ili uništava sve društvene veze koje prelaze preko razine individualnoga. Kada je riječ o optimalnoj funkcionalnosti tržišta, liberalizam implicira da ništa ne bi trebalo ograničavati raspad organskih društvenih struktura i zajedničkih vrijednosti. Dobro je poznato da je Adam Smith primijetio kako trgovac ne pripada niti jednoj konkretnoj zemlji. Uvijek kada shvati da je njegov “najbolji interes” negdje drugdje, on će napustiti svoju zemlju i zajedno sa svojim kapitalom otići negdje drugdje.

U liberalnom svjetonazoru društvo je samo proizvod individualne volje i izbora, puki skup pojedinaca koji egoistično tragaju za zadovoljenjem svoga osobnoga sebičnog interesa. Na društvo se može gledati kao na učinak izvorno dobrovoljnih i racionalnih odluka (fikcija “društvenog ugovora”) ili kao na neželjenu posljedicu sustavne interakcije pojedinačnih djelatnika koje vodi “nevidljiva ruka” tržišta. Liberalna raščlamba društva stoga počiva ili na ugovornom pristupu (Locke), ili na pretpostavljeno “nevidljivoj ruci” (Smith), ili na društvenom modelu koji se razvija spontano, a da ga ne određuje bilo kakav čovjekov nacrt (Hayek). Upravo se takvom modelu čovjeka i društva Nova desnica suprotstavlja.

TOQ: U Vašemu manifestu tvrdite da teorija modernosti poriče ljudsku prirodu i zagovara načelo “tabula rasa”. Koji je odnos između viđenja čovjeka kojeg zagovara Nova desnica i viđenja koje se temelji na društvenoj biologiji? Također, Vi pišete o ljudskim “naslijedenim predispozicijama, određenim vještinama i načinima ponašanja”, granicama osobne autonomije i plastičnosti koja omogućava ljudskim bićima da se “odupru političkom i društvenom uvjetovanju”. Možete li biti konkretniji? Što je čovjekovo biološko naslijeđe i kako ono djeluje na političku kulturu ?

BENOIST: Filozofi prosvjetiteljstva poput Condorceta i Helvecija vjerovali su da je čovjek rođen kao prazna ploča i da su sve njegove značajke posljedica utjecaja okoline. Bez obzira na to, oni su vjerovali u “ljudsku prirodu”, ali ona je bila neuobličena, pretpolitička i apstraktna priroda koju su ti filozofi trebali za svoje teorije prava, a takav koncept potpuno je stran Aristotelovu viđenju čovjeka po kojem je on trajno društveno i političko biće. Većina teoretičara ideologije napretka prihvatila je vjerovanje u svemoćni utjecaj okoline, što je predviđalo neizbježno boljeg čovjeka budućnosti, koji će biti takav zato jer će se okolina unaprijediti. Ovo optimističko vjerovanje u napredak dijelili su i neki društveni darvinisti poput Herberta Spencera. Na znanstvenoj razini teoriju prazne ploče prihvatila je teorija nasljedno stečenih značajki, koja je kulminirala u Sovjetskom Savezu s Trofimom D. Lysenkom. Takva teorija, koju je nedavno kritizirao Steven Pinker (The Blank Slate: The Modern Denial of Human

Nature, New York, 2002.), ne može se više braniti. Ljudska priroda postoji, ali ona nema nikakve veze s idejama koje su zastupali filozofi 18. stoljeća. Okolina ima određenu ulogu, ali ona nije svemoćna. Razvoj znanosti života svakoga dana pokazuje stvarnost bioloških i genetskih sastavnica ljudskih bića. Ove sastavnice ozbiljno ograničavaju plastičnost ljudske prirode, ali je, ipak, ne mogu sasvim potisnuti. Koncepti slobodne volje i slobode zadržavaju smisao koji se ne može izbrisati.

Uspon genetike, znanosti o neurološkom sustavu, evolucijske biologije, društvene biologije, evolucijske psihologije itd. bio je neprocjenjivo važan za vraćanje čovjeka u opću shemu evolucijskog razvoja. No, zaključci koje su neki znanstvenici ili pisci izvukli iz ovih novih znanosti bili su više ideološki nego znanstveni. Takvi zaključci doveli su do pretjerivanja koje treba kritizirati podjednako kao i pretjerivanja koja su upravo oni namjeravali ispraviti. Dok su teoretičari “prazne ploče” poricali bilo kakvu genetsku determiniranost, drugi danas vjeruju da genetika može ponuditi sva objašnjenja. Kad sam bio u Altenbergu u Austriji u posjetu Konradu Lorenzu, on mi je rekao: “Ako kažeš da je čovjek životinja, u pravu si. Ali ako kažeš da je čovjek ništa osim životinje, onda nisi u pravu.” To je i moje stajalište. U današnje vrijeme neodarvinistička teorija nudi najbolje objašnjenje za evoluciju i spolnu selekciju određene vrste, iako, po mom mišljenju, točni mehanizmi evolucije određene vrste nisu potpuno identificirani. Ipak, ta teorija otvorena je za sasvim različite interpretacije. Veliki broj istraživača na engleskome govornom području ima tendenciju da reducira čovjeka na njegove biološke sastavnice te da zatim biološke činjenice preobrazi u gospodarske pojmove. Dovoljno je pročitati recentnu literaturu društvenih biologa i evolucijskih psihologa kako bi se uvidjelo da je za njih gotovo sve pitanje cijene i dobiti, investiranja i koristi itd. Takav redukcionistički pristup ima sklonost ignorirati radikalno nove sadržaje koji se pojavljuju na različitim razinama, kao što se i značajke vode ne mogu naći samo u kisiku ni samo u vodiku koji je tvore. Činjenica da je čovjek životinja, da dijeli više od 98% genetskog materijala s čimpanzama i gorilama ipak ne objašnjava specifične čovjekove značajke koje su se pojavile tijekom evolucijskog procesa i koje radikalno razlikuju čovjeka od drugih životinja.

Čovjek, za razliku od životinja, nije “fiksiran”. Njegovi instinkti su relativno neodređeni. Životinja instinktivno zna što jesti, što ne jesti, čovjek to ne zna. Čovjek može biti uto čiste određenih bioloških determinizama, ali oni su toliko brojni i toliko proturječni da dobar dio čovjeka ostaje neodređen. Ljudska priroda izražava se u određenim prirodnim sposobnostima, sklonostima i potencijalima, a ne u krutim programima. Čimpanza i gorila ne raspolažu sintaktičkim jezikom, reflektivnom svijješću (odnosno svijješću o vlastitoj svijesti), a nemaju ni metaforički i simbolički sustav mišljenja. Čovjek je prije svega stvorenje koje teži objašnjenjima, jedino biće koje je sposobno za fenomenološke interpretacije, jedino biće koje nikada nije zadovoljno s onime što zna, nego stalno preispituje i interpretira svoje znanje s ciljem zadovoljavanja potreba svoje simboličke imaginacije. Čovjek je jedino biće koje je obvezno “davati smisao pojmu ‘biti’”, kako kaže Rousseau. Zato je moje stajalište različito od onoga što su Hume i ostali rekli o “naturalističkoj zabludi” jer za čovjeka činjenice i vrijednosti nikada ne mogu biti u potpunosti odvojene. Slično tome, čovjek je jedina životinja koja ne samo da živi na svijetu, nego i neprestano stvara nove svjetove. On je jedina životinja koja svjesno i uporno može prihvatiti ponašanja koja su suprotstavljena selekciji, odnosno ona koja se suprotstavljaju “prirodnoj selekciji”. To znači da je “prirodna selekcija”, kada je riječ o ljudima, također izabrala mogućnosti ponašanja koja se protive selekciji. Čovjek je jedina životinja, kako je primijetio Aristotel, koja želi biti nešto više od životinje. On je jedina životinja koja ima povijest, jedina

životinja čiji beskrajni kapaciteti za povijesnu promjenu čine njezinu sudbinu. On je jedina životinja sposobna poštovati i izricati želje koje nisu isključivo prirodne potrebe, on je jedini koji je svjestan da nije vječan i, konačno, čovjek je jedina životinja sposobna za erotizam.

Postoji određena opravdanost u Heideggerovoj tvrdnji da “znanost ne misli”. Time on želi reći da znanost ostavlja stvari na točki s koje je nužno započeti. Drugim riječima, znanost jasno izriče činjenice, ali “misliti” ne znači samo znati ili biti informiran o činjenicama, nego im treba dati značenje i interpretirati ih. U tom smislu ontologija je uvijek nadilazila epistemologiju jer je čovjekov svijet prije svega egzistencijalna struktura utemeljena na tubitku. Poput Heideggera, ni ja nisam pozitivist. Smatram da je evolucija podjednako pitanje suradnje koliko i pitanje natjecanja i da sve nije puki učinak selektivnih pritisaka. Ne vjerujem u teoriju Richarda Dawkinsa o “sebičnom genu”. Ako je čovjek samo sredstvo svojih gena, kako objasniti činjenicu da se tako često ponaša na načine suprotne interesima svojih gena? Čovjek ne živi isključivo zato da bi osigurao nastavljanje svoga genetskog materijala. A ako uzmemo u obzir da je sve načinjeno od atoma i molekula, zašto se zaustaviti na genima? Također sumnjam u koncept “prirodnih zakona”, zbog jednostavnog razloga što čovjek te zakone može prekršiti. Do koje je razine zakon “prirodan”, ako se on ne nameće “prirodno”? Biologija i genetika daju vrlo korisne statističke podatke, ali ljudska vrsta je također iznimno polimorfna. Potpuno sam spreman priznati, slijedeći teoriju Williama D. Hamiltona iz 1964. o selekciji rođaka, da je pojedinac statistički spremniji žrtvovati se za nekoga s kime je genetski povezan nego za nekoga s kime nema genetsku povezanost. To ipak nije spriječilo tisuće ljudi da se svakoga dana žrtvuju za ljude s kojima nisu u genetskom srodstvu ili, da odemo suprotnim smjerom, to nije spriječilo biološke roditelje da ubiju svoju djecu. Biologija vrlo dobro objašnjava dugoročnu evoluciju, ali puno slabije objašnjava brze promjene, političke revolucije ili mentalitete koji se u sklopu homogene populacije mijenjaju u kratkom vremenu. Biologija može objasniti zašto je Shakespeare bio sposoban napisati Hamleta, ali može li ona objasniti zašto je u njemu Shakespeare napisao to što je napisao, a ne nešto drugo? Ako je genetski determinizam dovoljan za razumijevanje ljudskog postanja povijest bi bila potpuno predvidljiva, iako je istina da je ona potpuno nepredvidljiva i uvijek otvorena. Autopoietska složenost čovjekova svijeta objašnjava ustrajnost neizvjesnosti, uključujući i znanstvenu neizvjesnost.

Kako bih zaključio, postaviti ću pitanje. Upravo u trenutku kada biotehnologija posjeduje sposobnost da u čovjeka usadi “novu prirodu”, nije li stara rasprava o brizi za prirodu već djelomično prevladana?

TOQ: Zalažete se za društvo utemeljeno u mjesnim zajednicama koje bi imale snažne kulturne veze. Ne bi li prije “povratka zajednici” trebalo spriječiti svako useljavanje u Europu?

BENOIST: Svakako bi bilo poželjno da se useljavanje zaustavi jer ono predstavlja nasilni proces iskorjenjivanja, kako za useljenike, tako i za stanovništvo područja u koje useljenici dolaze. Iskorjenjivanje ima zametke u logici liberalnog kapitalizma, koji promiče ideju po kojoj je traganje za neposrednim materijalnim interesima važnije od zadržavanja kulturnog identiteta. Prema toj logici državne granice ne smiju onemogućavati kretanje roba ili ljudi. U Europi je klasa poslodavaca (Jepatronat) prva organizirala useljavanje kako bi došla do strane radne snage – pričuvne vojske radnika – što je održavalo plaće niskima. Poslodavci su oni koji imaju najviše koristi od ilegalnog useljavanja. Stoga bi svakome onom tko kritizira useljavanje, a ne spominje kapitalizam, bilo najbolje da šuti. Ipak, dobrodošlo je sve što se može učiniti kako bi se usporio ritam useljavanja, ako ga već ne možemo spriječiti. Međutim, bilo bi nerealno vjerovati da će se

useljenci koji su već ovdje odlučiti na odlazak ili da će biti moguće prisiliti ih da odu. Zato smatram da bi bilo bolje napustiti jakobinsku logiku asimilacije, koja zastupa isključivo apstraktne pojedince i ograničava kulturnu pripadnost i vjerske slobode na sferu privatnosti.

Umjesto toga trebalo bi prihvatiti stvarnu politiku priznavanja zajednica u javnoj sferi. Da se poslužim američkom terminologijom, više mi se sviđa “salad bowl” (koegzistencija različitih zajednica) od “melting pota” (asimiliranje različitih zajednica). Ako bismo završetak useljavanja postavili kao preduvjet za “povratak zajednici”, bili bismo osuđeni na beskrajno čekanje. Bilo bi bolje preustrojiti političko društvo na način koji bi pogodio obnovi komunalnog života, podjednako za domaće stanovništvo i za useljenike, bez asimilacije ili apartheida.

TOQ: *U raspravama između onih koji brane nacionalnu državu i onih koji se zalazu za europski imperij, Nova desnica čvrsto stoji na strani federalnih ili imperijalnih načela koja organiziraju zajednice koje su uz pomoć posredničke razine u manjoj mjeri podređene onima koji vladaju. Peter Brimelov u svojem djelu Alien Nation: Common Sense about America's Immigration Disaster (New York, Random House, 1995.) navodi: “U devet istraživanja provedenih od 1955. tek 13 posto Amerikanaca izjavilo je da žele povećati useljavanje, a nedavno je broj takvih pao na četiri posto. Ali, bez obzira na to, useljavanje se povećalo. Ne može biti veća razlika između onoga što je Amerika željela i onoga što je dobila.” (str. 95.) Kako bi primjena Vaših imperijalnih načela u pogledu useljavanja razriješila raskorak između želja naroda i želja onih koji vladaju?*

BENOIST: Dopustite mi da naglasim kako se useljavanje nastavlja čak i tamo gdje su državne vlasti poduzele drastične mjere kako bi ga potisnule. Može se reći da ste postavljajući ovo pitanje već na njega odgovorili. Najbolji način da se prevlada jaz između težnji naroda i planova nove klase, odnosno najbolji način da se razriješi problem političke zastupljenosti, bio bi da se na svakoj razini društva, počevši od dna, uspostave nove demokratske procedure savjetovanja, rasprave i odlučivanja. Riječ je o ispravljanju neuspjeha parlamentarne i predstavničke demokracije stvaranjem stvarnog sustava participativne demokracije. To je temelj sustava u kojem između zajednica i vlasti postoje posrednici. On dopušta ljudima da što samostalnije odluče o stvarima koje se odnose na njih same, čime bi preuzeli odgovornost za posljedice svojih izbora, dok bi višim razinama vlasti ostavili samo one odluke koje zanimaju širu zajednicu i stoga ne mogu biti donesene na nekome drugom mjestu. Razrješenje krize političke zastupljenosti sigurno neće biti ostvareno povlačenjem u privatnost, koju liberali definiraju kao prirodno mjesto slobode, jer oni definiraju slobodu kao onaj dio ljudskog postojanja koji se može izdvojiti iz javnog života. Upravo suprotno, jedino moguće rješenje može se naći u revitalizaciji građanstva koje omogućava svakome da sudjeluje u javnom životu.

TOQ: *U Vašem manifestu spominjete da će u 21. stoljeću biti uspostavljen multipolarni svijet temeljen na različitim svjetskim civilizacijama – europskoj, sjevernoameričkoj, južnoameričkoj, arap-sko-muslimanskoj, kineskoj, indijskoj, japanskoj itd. Te civilizacije neće zamijeniti mjesne, plemenske ili nacionalne identitete, nego će biti utemeljene kao konačni zajednički oblik s kojim će se pojedinci moći poistovjetiti (Telos, br. 115, 1999.)■ Jeste li razmatrali ograničavajuće useljeničke politike ovih različitih civilizacijskih regija i usporedili ih j istovjetnim europskim i američkim politikama?*

BENOIST: Slom Sovjetskog Saveza značio je završetak dvojne podjele svijeta koja je uspostavljena na konferenciji na Jalti. Nakon toga Sjedinjene Američke Države postale su jedina

supersila. Vanjska politika ove supersile, koja se sada suočava s ozbiljnim problemima u vlastitoj zemlji i gospodarstvom u opadanju (njezin udio u svjetskoj trgovini nastavlja opadati, ona troši više nego što proizvodi i njezin deficit dosegnuo je u povijesti nezabilježenu razinu), sastoji se od pokušaja da se njezina hegemonija uspostavi na dugi rok, a to treba ostvariti nadzorom nad svjetskim izvorima nafte (Irak i Afganistan) i sprečavanjem pojave bilo kojega mogućeg suparnika u Europi, Kini i drugdje.

U takvoj situaciji postavlja se pitanje hoće li globalizacija, koja je u biti proces pretvaranja svijeta u golemo tržište — zamjena jednoga ujedinjenoga gospodarskog prostora za pluralitet posebnih političkih društava, dakle, hoće li globalizacija biti provedena u jednopolarnom ili višepolarnom obliku. Ja, naravno, podržavam pluralistički svijet, pluriverzum, svijet ustrojen oko određenog broja velikih kontinentalnih blokova. Jedino će nastup višepolarnog svijeta sačuvati ljudske i kulturne različitosti i regulirati globalizaciju na način koji neće odgovarati isključivo interesima jedne dominantne sile. Ne vjerujem u tezu Samuela Huntingtona o sukobu civilizacija. Civilizacije nisu unitarni ili homogeni blokovi i neće se dogoditi nekakvo čudo koje će ih pretvoriti u glavne nosioce međunarodnih odnosa. Iz te perspektive Europa je saveznik svima onima koji odbijaju američki trgovinski, tehnološki i vojni imperijalizam. Svoditi ovaj problem na usporedbu useljeničkih politika bilo bi ravno uzdizanju jednog problema na razinu općenitosti. Ako se zemlje Trećeg svijeta često uspješnije od zapadnih zemalja suprotstavljaju useljavanju, to je zato jer je taj problem u njih manje izražen i zato što zemlje Trećeg svijeta nisu dovršile vlastitu tranziciju u modernost. Moderni svijet je globaliziran, u njemu je teže ostvariti nadzor jer granice više nisu u stanju zaustaviti bilo što ili bilo koga. I najvažnije, granice više ne predstavljaju jamce koji osiguravaju kulturni identitet. Stoga bi politika naklonjena restriktivnijem useljavanju zahtijevala veću suradnju sa zemljama iz kojih useljenici dolaze.

TOQ: Na kojoj razini Vašega osobnog identiteta (rekli ste da ste prvo Normandanin, zatim Francuz te Europljanin) biste smjestili identitet “bijelca”, ili taj pojam za Vas nema značenje?

BENOIST: Ljudske rase postoje jer u nekim aspektima rasna pripadnost može imati statistički predvidljivu vrijednost. Stoga nije nevažno pripada li netko jednoj ili drugoj rasi, kao što nije nevažno je li netko visok ili nizak, odnosno pripada li ljudskoj vrsti, majmunima ili kukcima. Ali ovo ne znači da takvi biološki podaci predstavljaju ključ za razumijevanje cijele ljudske povijesti. Npr. može se shvatiti važnost gospodarstva, a da se sve ne svodi isključivo pod gospodarski čimbenik. Na isti način može se shvatiti i stvarnost rasne pripadnosti, a da se time ne pokušava doći do općeg objašnjenja. Prihvatanje etničkih čimbenika u stvarnosti ne objašnjava ništa u unutarnjoj povijesti stanovništva jer je ta povijest utemeljena na društveno-povijesnoj posebnosti ljudskog postojanja. “Rasa” nije čimbenik koji mi omogućava da shvatim zašto se razdoblje renesanse razvilo u industrijsko doba, ili kako se sustav časti razvio u sustav poštovanja, zašto simbolika jabuke ima različito značenje za Kelte i Slavene, zašto se Sovjetski Savez raspao, ili kako je srednjovjekovni nominalizam pridonio rađanju modernog individualizma. Pitanje “rase” neće mi objasniti je li Machiavelli bio u pravu ili Hobbes ili, nasuprot tome, je li monarhija superiorna republici, koja je vrijednost neokantovaca, ili treba li netko više cijeniti Aristotelovu filozofiju od Platonove. “Rasa” mi ne može pomoći da politički zaključim tko mi je prijatelj, a tko protivnik, ili kojim bih se sustavom vrijednosti trebao koristiti kako bih odredio što je opće dobro. Ovakve primjere mogli bismo navoditi beskonačno. Rase, pa i civilizacije, nisu politički čimbenici. Dati važnost rasnom čimbeniku na štetu svih ostalih rasa jedan je od bezbrojnih načina da budete ideološki paralizirani.

TOQ: Judaizam je okarakteriziran kao civilizacija naklonjena separatizmu, etnocentrizmu i mizantropiji. Tacit je opisao židovski etnocentrizam na sljedeći način: “Međusobno su ustrajno časni i uvi jek spremni pokazati suosjećanje dok na ostatak ljudskog roda gledaju s neprijateljskom mržnjom.” (Historiae, 5.2-5) Ove židovske značajke postoje i u sadašnjosti, kako to u svojoj trilogiji tvrdi i Kevin MacDonald. Separatističke, etnocentrističke ideologije su također uočljive među neeuropskim etničkim skupinama koje žive u Sjedinjenim Američkim Državama — npr. Crncima i Latinoamerikancima. Je li razumno pretpostaviti da bi europski imperij mogao biti sastavljen od podskupina koje su posvećene separatističkoj, etnocentrističkoj ideologiji i mržnji prema onima izvan te skupine ? Ne bi li za imperij bilo teško održavati mir između takvih skupina ? Ne postoje li barem neke prednosti homogenizacije i zajedničke kulture ?

BENOIST: Etnocentrizam nije isključiva značajka Židova. Svi narodi svijeta u različitoj su mjeri iskazivali etnocentrizam. On je posebno uočljiv u djece prije nego što se nauče izgrađivati u odnosu s drukčijim, a podjednako je prisutan među ugroženim manjinama koje imaju osjećaj života u neprijateljskom okruženju. Ali etnocentrizam može biti nazočan i u većinskom stanovništvu. Zapadna civilizacija nikada nije prestala rangirati kulture i narode, pri čemu je sebe uvijek stavljala na vrh te piramide. Zapravo je zapadna civilizacija jedina koja je teoretizirala o rasizmu. Ona je, također, jedina civilizacija koja je željela preobratiti ostatak svijeta na svoje vrijednosti, čineći to s pomoću vojne sile, misionara i trgovaca. Ovime je implicitno željela pokazati da je najbolja civilizacija. Stoga njezin etnocentrizam poprima oblik univerzalizma. Moje je uvjerenje da je svaki univerzalizam u biti latentni ili maskirani etnocentrizam.

Etnocentrizam zaslužuje isključivo osudu, jer izvire iz su- bjeektivističke metafizike koja brka identitet (ili pripadanje) i istinu. Ipak bi bilo pogrešno tvrditi da to automatski vodi u “separatizam”. Priznavanje razlika sada je uvjet za zajednički život u globaliziranom svijetu u kojem zapadne nacije više nisu “homogene”. Očito, takvo priznanje zahtijeva reciprocitet i poštovanje zajedničkog zakona. Federalne ili imperijalne politike najprihvatljivije su za koegzistenciju različitog stanovništva jer takve politike ne vrše prisilno ukalupljivanje naroda, nego odvrćaju separatističke tendencije generaliziranjem načela autonomije. To znači – uspostavljanje fleksibilne dijalektike između nužnosti jedinstva u odlučivanju i prihvatanja različitosti zajednica.

Rad Kevina MacDonalda o načinu na koji su Židovi usvojili zajedničku evolucijsku strategiju u svakom je slučaju zanimljiv. Takva strategija, ojačana sklapanjem brakova u zajednici, utemeljena je u iznimno snažnoj ortodoksiji. U židovskoj religiji zajednički vjerski obredi važniji su nego individualno poimanje vjere. Ipak, moje je mišljenje da se posebnost judaizma nalazi u nečemu posve drugome, odnosno u načinu na koji je židovski etnocentrizam legitimiran u odnosu na univerzalizam – jedan Bog, ali izabrani narod. Druga posebnost judaizma je njegovo viđenje transcendentnosti koje desakralizira svemir i vodi u široki pokret “oslobađanja od iluzija” (Entzauberung) svijeta. Konačno, židovska posebnost očita je u njihovu moralnom shvaćanju svijeta koji smatra “nepravednim”, odnosno moralno iskvarenim i stoga je svijet nešto što treba “popraviti” (tikkun). Još jedna značajka bitna za definiranje judaizma je važnost koju on pridaje intelektualnom proučavanju i kognitivnim sposobnostima, sve do isključivanja svih drugih kvaliteta. Zato se Židovi u suvremenom svijetu ne trebaju brinuti jer taj svijet cijeni kognitivne sposobnosti više od svih drugih i sklon je smatrati kvocijent inteligencije najboljim kriterijem ljudske vrijednosti.

TOQ; Zašto su različite “ekstremno desne” nacionalističke stranke, npr. u Francuskoj, Italiji, Austriji, Nizozemskoj itd., postigle samo djelomičan uspjeh, odnosno nisu uspjele konkurirati ustaljenim strankama, unatoč visokoj razini useljavanja i kriminalu među useljenicima?

BENOIST: Uspjeh je ograničen jer, ako se isključi njihova kritika useljeničke politike, ove stranke malo se razlikuju od drugih stranaka. To su zapravo prosvjedne stranke, okupljališta nezadovoljnika. Jasno, ne može se poreći da useljenici stvaraju društvu probleme. U Francuskoj, koja ima 60.000 zatvorenika na 60 milijuna stanovnika (ovo je proporcionalno puno manje od dva milijuna zatvorenika u Sjedinjenim Američkim Državama), 60 posto kriminala počine useljenici i njihovi potomci. Riječ je o procjeni jer je francuskim zakonom zabranjeno u statističkim podacima iskazivati etničku i vjersku pripadnost. Ipak, ako većinu kriminalaca čine useljenici, također većina useljenika nisu kriminalci. Uz to, razina kriminala među useljenicima općenito je viša nego u zemljama iz kojih su se doselili, isto kao što je i kriminal među crncima viši u Sjedinjenim Američkim Državama nego u crnoj Africi, što govori da genetski čimbenik nije njegov isključivi uzrok. Uspion populističkih stranaka koje “ratuju” upravo oko pitanja useljavanja posvuda je doveo do ponovnog oživljavanja “antifašizma”, koji je zastario isto onoliko koliko i fašizam, ali jačanje tih stranaka nije utjecalo na smanjenje razine kriminala. Najsnažnija od svih stranaka koje su protiv useljavanja, Nacionalna fronta pod vodstvom Jean-Marie Le Pena, uspjela je prije nekoliko godina osvojiti vlast u nekoliko važnih općinskih uprava u južnoj Francuskoj. I nakon toga broj useljenika u tim gradovima ostao je isti kao i prije.

TOQ: U intervjuu za *The Economist* od 16. studenog 2002., Le Pen je izjavio: “Najveći je izazov onaj demografski. Zemlje na sjeveru, svijet bijelog čovjeka ili, recimo, svijetu koji nije crnački, ima stanovništvo koje stari. Taj svijet je bogat, ali se suočava s Trećim svijetom u kojem živi pet milijardi ljudi, sutra će ih možda biti i više, koji su vrlo mladi i dinamični. Ta dinamičnost usmjerit će se prema daljnjem doseljavanju.” U manifestu Nove desnice tvrdi se da je doseljavanje “nepobitno negativan fenomen”, kao i da se Nova desnica zalaže za “mjere koje će ograničiti doseljavanje”. Bez obzira na ovo, Nova desnica i Nacionalna fronta nisu saveznici. Npr. Vi ste se ogradili od Le Vena i njegove logike koja imigrante čini žrtvenim jarcem. Kako Vi gledate na prvi krug predsjedničkih izbora održan 21. travnja 2002. i na činjenicu da je Le Pen ušao u drugi krug izbora i osvojio 16,9 posto glasova?

BENOIST: Ako sam kritizirao Nacionalnu frontu, to sam činio jednostavno zato jer ne dijelim njihove ideje. Vjerovati da će svi problemi biti automatski riješeni ako zaustavimo useljavanje očito je netočno. Čineći useljavanje temeljem svoga političkoga govora, Nacionalna fronta sama sebe osuđuje na položaj stranke ksenofobije i isključivosti, što znači da nikada neće doći na vlast. Nema sumnje da je useljavanje problem, ali ono nije krivo za gubitak francuskog identiteta. Naprotiv, prethodni gubitak vlastitog identiteta načinio je Francuze nesposobnima da shvate zašto useljenici žele zadržati svoj identitet. Glavni razlog za rasulo identiteta u našem svijetu je trgovačka logika, koja briše bilo koji oblik simboličkog jamstva tijekom razmjene. Posljedica je nestanak svih referenci identiteta izvan materijalne konzumacije i logike financijskog dobitka. Nacionalna fronta također je nacionalistička, protiv federalizma i regionalizma, ona je protueuropska jakobinska stranka. U vezi sa svime time, ja se njima suprotstavljam.

Le Penovo drugo mjesto u završnici predsjedničkih izbora u travnju 2002. posljedica je podijeljenosti lijevih političkih snaga. Veliki broj lijevih i radikalno lijevih kandidata za predsjedničke izbore spriječio je socijalista Lionela Jospina da osvoji glasove koje bi, da nije bilo

ovih kandidata, osvojio. Ovo je Jacquesu Chiracu omogućilo da lako pobijedi u drugom krugu glasovanja, iako nije dobio onoliko glasova koliko u prvom krugu. Le Pen nije imao mogućnost za pobjedu, posebno u sustavu u kojem je položaj moći unaprijed određen. Sumnjam da će ikada više u budućnosti osvojiti više glasova.

TOQ: Poznati ste po suprotstavljanju Americi. (“Alain de Benoist’s Anti-Americanism”, Telos, br. 98-99, 1993. – 1994.) Zašto ne možete razlikovati ranu američku republiku i današnje Sjedinjene Američke Države? Jednom ste izjavili: “I dalje sam uvjeren da najviše slavljena djela očeva utemeljitelja Sjedinjenih Američkih Država imaju znatnu političku relevantnost.” (“Three Interviewsof Alain deBenoist”, Telos, br. 98-99, 1993.- 1994.) Paul Piccone i Gary Ulmen zapitali su se zašto odbijate priznati da su “Sjedinjene Američke Države jos uvijek utemeljene na komunitarnoj i federalnoj tradiciji Američke revolucije, da su bile u stanju oduprijeti se jakobinizmu uspješnije od ostatka Europe i da su otvorenije društvo nego većina ostatka svijeta”. (“Introduction”, Telos, br. 117,1999.) Želite li reći da se ne biste pridružili europskim plemićima koji su se borili za američku slobodu?

BENOIST: Nemam fobiju od Amerike, a glavni razlog za to je moj strah od svih fobija. Ali u pravu ste kada kažete da često kritiziram Ameriku. Očito, poštujem komunitarnu i federalističku tradiciju američkoga političkog života, i u pravu ste kada te vrijednosti naglašavate. Ali ta tradicija sadrži i neke druge, upitnije aspekte. Misao utemeljitelja Sjedinjenih Američkih Država bila je nadahnuta filozofijom prosvjetiteljstva, što znači ugovornim odnosima, “jezikom prava” i vjerom u napredak. Christopher Lasch je u određenoj mjeri opravdano izjavio da je potiskivanje korijena u Sjedinjenim Američkim Državama smatrano glavnim preduvjetom za širenje sloboda. Negativan odnos prema prošlosti potpuno je tipičan za liberalnu misao. Sjedinjene Američke Države utemeljene su iz želje da se odvoje od Europe. Prve doseljeničke zajednice željele su se osloboditi. To je zapravo značilo osloboditi se od europskih pravila i načela. Na tom temelju uzdignuto se društvo koje je Ezra Pound označio kao “isključivo trgovačku civilizaciju”. Poundov opis istovjetan je onome koji je dao Tocqueville, a koji je tvrdio: “Strasti koje pokreću Amerikance su trgovačke prirode, a ne političke, jer su Amerikanci u svoju politiku unijeli načela trgovine.”

Prvi doseljenici nisu željeli samo prekid s Europom. Oni su željeli stvoriti novo društvo koje bi obnovilo cijeli svijet. Težili su novoj obećanoj zemlji koja će postati model univerzalne republike. Ova biblijska tema, koja se nalazi u temelju puritanske misli, neprestano se ponavlja u američkoj povijesti još od utemeljitelja Sjedinjenih Američkih Država. Uvjerenje da je Amerika od početka Božjom voljom izdvojena kao “izabrana” nacija ističe njezinu “građansku religiju” i njezinu “posebnost”. John Winthrop, prvi guverner države Massachusetts, izjavio je: “Bit ćemo poput grada na brdu, i svi pogledi svijeta bit će upereni u nas.” Za Georgea Washingtona Sjedinjene Američke Države bile su Novi Jeruzalem, “utemeljene providnošću da bi bile pozornica na kojoj će čovjek dosegnuti svoju stvarnu vrijednost”. Thomas Jefferson definirao je Sjedinjene Američke Države kao “univerzalnu naciju u potrazi za nepobitnim univerzalnim idejama”. John Adams smatrao ih je neokaljanom i časnom republikom čija je sudbina vladati svijetom i unapređivati ljudski rod. Mesijansko usmjerenje kasnije je uobličeno u Manifestu sudbine (Manifest Destiny) koji je John O’Sullivan proglasio 1839- O’Sullivan je tvrdio da je američka misija uspostaviti njezin način života ostatku svijeta jer je najbolji koji se može zamisliti. James Monroe je 1823. predstavio prvu američku vanjskopolitičku doktrinu, i to kao da je riječ o testamentu providnosti. Gotovo svi njegovi nasljednici učinili su slično. I 1996. Jesse

Helms još uvijek je tvrdio da Amerika mora biti primjer ostatku svijeta. U skladu s time, američki vanj skopolitički odnosi zamišljeni su kao način širenja američkih ideala na cijeli svijet. Budući da svoje društvo vide kao bolje od svih drugih, Amerikanci nemaju potrebu učiti o drugima i smatraju da se drugi moraju prilagoditi američkom načinu života. Zato ne iznenađuje da su neuspjesi u američkoj vanjskoj politici česta posljedica ove nesposobnosti shvaćanja da bi drugi narodi mogli razmišljati drukčije od Amerikanaca. Zapravo, za veliki broj Amerikanaca vanjski svijet jednostavno ne postoji ili postoji samo u onoj mjeri u kojoj je amerikaniziran i stoga razumljiv Amerikancima. Iz takve perspektive izolacionizam i križarski duh samo su dvije strane istog novčića jer su obje ove vrijednosti utemeljene u uvjerenju o manihejski moralnom svijetu. To je uvjerenje koje potiče specifično američki sukus politike i religije. Takav milenijjski rječnik može se redovito primjenjivati u bilo kojim okolnostima, a on se sastoji od dvojnog svijeta podijeljenog na sile dobra i zemlje “osovine zla”.

Nakon sloma Sovjetskog Saveza, američka težnja za hegemonijom potvrđuje se još većom grubošću. Izbor Georgea W. Busha, istinski “preobraćenog” kretena, kojime lako manipulira njegova pratnja sastavljena od neokonzervativaca naklonjenih Izraelu i protestantskih fundamentalista, doveo je do prihvaćanja nove strateške doktrine koja legitimizira preventivni rat, koji je prema međunarodnom pravu oduvijek bio oblik agresije. Napadi na Afganistan i Irak, koji su podjednako nelegalni i nelegitimni, a u budućnost može doći i do napada na Iran, bili su prve posljedice ove nove doktrine čiji je temeljni učinak bio sisanje kaosa, terorizma i građanskog rata u tim dijelovima svijeta. To predstavlja povratak na politiku američkog predsjednika Theodora Roosevelta koji je od 1903. do 1908. primjenjivao politiku “velike toljage”. Istovremeno su Sjedinjene Američke Države prihvatile neutemeljenu jednostranost u svojim postupcima, čime su svoje saveznike sveli na razinu vazala. Nakon što su desetljećima podržavali islamističke pokrete, Amerikanci danas potiču fobiju od Islama, kako bi nakon sloma sovjetskog “imperija zla” stvorili novog protivnika. Amerikanci tvrde da se bore protiv “međunarodnog terorizma”, ali taj terorizam zapravo je proizvod prijašnje američke politike na Bliskom istoku i drugdje. Amerikanci nisu zadovoljni što su svijet preplavili svojim zaglupljujućim “kulturnim” proizvodima, pa se pretvaraju u glavnu silu koja promiče divljaštvo u međunarodnim odnosima.

Mislim da znam situaciju u Sjedinjenim Američkim Državama. Cesto ih posjećujem i nekoliko puta sam čak dulje boravio tamo. Obišao sam od Washingtona do Los Angelesa, od New Orleansa do Key Larga, od San Francisca do Atlante, od New Yorka do Chicaga. Jasno, puno toga mi se svidjelo. Amerikanci su gostoljubiv narod, iako su njihovi međuljudski odnosi često površni. Imaju nepobitan osjećaj zajednice. Njihova važna sveučilišta imaju uvjete za rad o kojima Europljani mogu samo sanjati. Neću zaboraviti ni utjecaj koji je na mene ostavio američki film, kada se još nije sveo na promicanje glupih stereotipa i “spektakularne” specijalne efekte, niti velike američke pisce (Mark Twain, Edgar Allan Poe, Herman Melville, John Steinbeck, Ernest Hemingway, John Dos Passos, William Faulkner i drugi). Ali vidio sam i drugu stranu “američkog načina života”, kulturu koja je utemeljena na trgovini zabavom, način života koji je oblikovan prema tehnici, a to čovjeka pretvara u produžetak njegova daljinskog upravljača ili računalnog monitora, odnose među spolovima koji su vrijedni prijezira, civilizaciju automobila i komercijalne arhitekture (više je stvarne društvenosti na bilo kojoj afričkoj seoskoj tržnici nego u supermarketu, simbolu zapadnjačkog nihilizma), pretilu djecu koju je odgojila televizija, opsjednutost potrošnjom i uspjehom (biti “pobjednik”), nedostatak privatnog života, brzu hranu, tehnički optimizam (nužno je razmišljati pozitivno, jer će na kraju sve biti u redu, jer

za sve postoji tehničko rješenje), mješavinu puritanskih zabrana i histeričnih neumjerenosti, licemjerje i korupciju itd. Jasno, kad sve ovo kažem ovako na brzinu, postoji mogućnost da ispadnem nepravedan. Međutim, ipak je istina da ne simpatiziram takvu Ameriku — Ameriku “zlatnih mladića”, kao i “seljačina”, bodybuildera i kurvica, “američkog sna” i mažoretkinja, novčara i poslovnih ljudi s Wall Streeta. Sjedinjene Američke Države često se opisuju kao “slobodna zemlja”. Ja, pak, mislim da je riječ o jednoj od najmanje slobodnih zemalja, opsjednutoj konformizmu koji je osjetio i Tocqueville. Laskate si kada mislite da je to “otvoreno društvo”. Ako je tako dobro da bude “otvoreno”, zašto se onda brinete o imigrantima?

Ne, sasvim vjerojatno ne bih bio na strani liberalnog markiza de La Fayettea, čije se djelovanje u Americi pokazalo razornim za Francusku. Umjesto toga, radije bih branio masakrirane i proganjane Indijance ili se priključio divljenja vrijednim Ircima u njihovoj borbi protiv engleske genocidne politike. U povijesti čovječanstva uvijek je bilo vrijednih ciljeva za koje se trebalo boriti. Nisam siguran da je Američka revolucija bila jedna od njih.

TOQ: Ima li pojam “zapadni svijet” za Vas negativne konotacije kao i pojam “Zapad”?

BENOIST: U etimološkom smislu pojam Occident, na njemačkom Abendland, predstavlja mjesto na kojem sunce zalazi, gdje sve završava, gdje povijest ima svoj kraj. U prošlosti je taj pojam označavao jedan od dva imperija koji su nastali dijeljenjem Rimskog Carstva. Kasnije je taj pojam postao sinonim za “zapadnu civilizaciju”. Danas je, kao uostalom i mnoge druge stvari, pojam zadobio gospodarsko značenje. Zemlje “zapadnog svijeta” su prije svega “razvijene” zemlje. To nije pojam kojim se koristim u pozitivnom smislu. U mom viđenju “zapadni svijet”, u suprotnosti pojmu “Europa”, predstavlja na globalnoj razini nihilistički model društva. Puno sam putovao svijetom i vidio sam što se dogodilo s duboko ukorijenjenim kulturama koje je dodirnuo “zapadni svijet”. Tradicionalne vrijednosti tih kultura pretvorene su u folklor za turiste, društvene poveznice su razorene, ponašanje postaje utilitarno i usmjereno sebičnim interesima, američka glazba i filmovi oblikuju umove, a strast za novcem nadvladava sve ostalo.

Pojam “zapadni svijet” također se često odnosi na “dvojac” koji čine Sjedinjene Američke Države i Europa. Ali taj “dvojac”, u mjeri u kojoj je ikada i postojao, već se nalazi u procesu raspadanja, kako je nedavno primijetio i Immanuel Wallerstein (“Does the Western World Still Exist?”, <http://fbc.binghamton.edu>). Transatlantski procijep produbljuje se svakog dana. U otežanoj konkurenciji globalizacija otkriva duboke razlike između europskih i američkih interesa. Iz geopolitičke perspektive Sjedinjene Američke Države su pomorska sila, a Europa je kontinentalna sila, a logika mora i kopna u trajnom su sukobu. Ne smatram se pripadnikom “zapadnog svijeta”, nego Europljaninom.

Izvor: *The Occidental Quarterly*, vol. 5, br. 3, jesen 2005., 7.-28.